Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

2 päivänä huhtikuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Palvelujen tarjoamisen vapaus – Henkivakuutus – Direktiivi 2002/83/EY – 35 ja 36 artikla – Peruuttamisoikeus ja sen määräaika – Virheelliset tiedot vakuutuksen peruuttamiseen käytettävissä olevasta ajasta ja peruuttamisoikeuden käyttämisestä – Peruuttamisilmoituksen muotovaatimukset – Peruuttamisoikeuden päättyminen – Sen, onko vakuutuksenottaja kuluttaja, merkittävyys

Asiassa C-20/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberlandesgericht Wien (Wienin osavaltion ylioikeus, Itävalta) on esittänyt 20.12.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.1.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

kunsthaus muerz gmbh

vastaan

Zürich Versicherungs AG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. S. Rossi (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. Malenovský ja F. Biltgen,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– kunsthaus muerz gmbh, edustajanaan D. Koch, Rechtsanwalt,

– Zürich Versicherungs AG, edustajanaan P. Konwitschka, Rechtsanwalt,

– Itävallan hallitus, asiamiehenään J. Schmoll,

– Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vláčil,

– Euroopan komissio, asiamiehinään G. Braun ja H. Tserepa-Lacombe,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee henkivakuutuksesta 5.11.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/83/EY (EYVL 2002, L 345, s. 1) 35 ja 36 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat kunsthaus muerz gmbh ja Zürich Versicherungs AG (jäljempänä Zürich) ja joka koskee henkivakuutussopimuksia koskevan peruuttamisoikeuden laajuutta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2002/83, joka on kumottu vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/138/EY (Solvenssi II) (EUVL 2009, L 335, s. 1), johdanto-osan 2, 5, 45 ja 52 perustelukappaleessa todettiin seuraavaa:

”(2) Henkivakuutusliikkeen aloittamisen ja harjoittamisen helpottamiseksi on tärkeää poistaa kansallisten, valvontaa koskevien lainsäädäntöjen välisiä eroja. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja jotta samalla varmistettaisiin kaikissa jäsenvaltioissa vakuutuksenottajille ja edunsaajille riittävä turva, henkivakuutusyrityksiltä vaadittavia taloudellisia takuita koskevat säännökset olisi sovitettava yhteen.

– –

(5) Tämä direktiivi on sen vuoksi tärkeä vaihe kansallisten markkinoiden lähentymisessä yhtenäismarkkinoiksi, ja tätä vaihetta on täydennettävä muilla yhteisön välineillä, jotta kaikki vakuutuksenottajat voivat kääntyä minkä tahansa vakuutuksenantajan puoleen, jonka kotipaikka on yhteisössä ja joka harjoittaa liiketoimintaa siellä sijoittautumisvapauden tai palvelujen tarjoamisen vapauden perusteella, samalla kun heille taataan riittävä suoja.

– –

(45) Henkivakuutussopimuksen vakuutuksenottajalle olisi annettava mahdollisuus peruuttaa sopimuksensa määräajassa, joka on 14–30 päivän pituinen.

– –

(52) Vakuutusalan sisämarkkinoilla kuluttaja voi valita useammista ja erilaisista sopimuksista. Jotta kuluttaja saisi täyden hyödyn tästä monipuolisuudesta ja lisääntyvästä kilpailusta, hänelle on annettava kaikki tarpeelliset tiedot, jotta hän voi valita tarpeisiinsa sopivimman sopimuksen. Tämän tiedottamisen tarpeellisuus on sitäkin tärkeämpää, koska sitoumusten kesto voi olla hyvin pitkä. Sen vuoksi on suotavaa sovittaa yhteen vähimmäismääräykset, jotta kuluttaja saa selkeän ja tarkan tiedon hänelle tarjottujen tuotteiden keskeisistä ominaispiirteistä sekä tiedot niistä elimistä, joille vakuutuksenottajien, vakuutettujen tai edunsaajien valitukset voi osoittaa.”

4 Tämän direktiivin 1 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädettiin seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

g) ’sitoumusjäsenvaltiolla’: jäsenvaltiota, jossa vakuutuksenottajalla on vakinainen asuinpaikka, tai jos vakuutuksenottaja on oikeushenkilö, jäsenvaltiota, jossa tällä on toimipaikka, johon sopimus liittyy”.

5 Kyseisen direktiivin 32 artiklan 2 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jos vakuutuksenottaja on luonnollinen henkilö ja hänellä on vakinainen asuinpaikka muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, sopimuspuolet voivat valita jälkimmäisen jäsenvaltion lain.”

6 Saman direktiivin 35 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on määrättävä, että vakuutuksenottajalla, joka tekee yksilöllisen henkivakuutussopimuksen, on oikeus peruuttaa sopimus määräajassa, joka on 14–30 päivää siitä, kun hän sai tiedon sopimuksen tekemisestä.

Vakuutuksenottajan tekemä peruutusilmoitus vapauttaa hänet kaikista vastaisista sopimusvelvoitteista.

Peruutuksen muut oikeusvaikutukset ja sen edellytykset määräytyvät sopimukseen 32 artiklan mukaan sovellettavan lain perusteella; tämä koskee erityisesti menettelytapoja, joita käyttäen vakuutuksenottajalle ilmoitetaan sopimuksen tekemisestä.

2. Jäsenvaltioiden ei tarvitse soveltaa 1 kohtaa sopimuksiin, jotka on tehty enintään kuudeksi kuukaudeksi, eikä silloin, kun vakuutuksenottaja ei asemansa tai niiden olosuhteiden vuoksi, joissa sopimus on tehty, tarvitse tätä erityistä suojaa. Jäsenvaltioiden on lainsäädännössään ilmoitettava tapaukset, joissa 1 kohtaa ei sovelleta.”

7 Direktiivin 2002/83 36 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Ennen vakuutussopimuksen tekemistä vakuutusyrityksen on ilmoitettava vakuutuksenottajalle vähintään ne tiedot, jotka ovat liitteessä III olevassa A kohdassa.”

8 Mainitun direktiivin liitteessä III olevan A kohdan a.13 alakohdan mukaan ”Tiedot vakuutuksen peru[ut]tamiseen käytettävissä olevasta ajasta ja peruuttamisoikeuden käyttämisestä” kuuluivat sitoumusta koskeviin tietoihin, jotka oli annettava vakuutuksenottajalle tiedoksi ennen sopimuksen tekemistä.

Itävallan oikeus

9 Vakuutussopimuslain (Versicherungsvertragsgesetz) 165a §:ssä, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevaan sopimukseen, säädetään seuraavaa:

”(1) Vakuutuksenottajalla on oikeus peruuttaa sopimus 30 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä. Mikäli vakuutuksenantaja on myöntänyt alustavan vakuutusturvan, vakuutuksenantajalla on oikeus sanotun vakuutusturvan kestoaikaa vastaavaan vakuutusmaksuun.

(2) Mikäli vakuutuksenantaja ei ole täyttänyt yhteystietojensa ilmoittamista koskevaa velvollisuuttaan, – – 1 momentissa tarkoitettu määräaika sopimuksen peruuttamiselle ei ala kulua, ennen kuin vakuutuksenottaja on saanut tietoonsa nämä yhteystiedot.

(3) Edellisissä momenteissa säädettyä ei sovelleta ryhmävakuutussopimuksiin ja sopimuksiin, joiden kesto on enintään kuusi kuukautta."

10 Vakuutusvalvontalain (Versicherungsaufsichtsgesetz) 9a §:ssä, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevaan sopimukseen, säädetään seuraavaa:

"(1) Vakuutuksenottajalle on kansallisella alueella sijaitsevaa riskiä koskevaa vakuutussopimusta tehtäessä, ennen kuin vakuutuksenottaja hyväksyy sopimuksen, ilmoitettava kirjallisesti

1. sen vakuutusyhtiön ja tarvittaessa myös sivutoimipaikan, jonka välityksellä vakuutussopimus tehdään, nimi, kotipaikan yhteystiedot ja oikeudellinen muoto, – –

– –

6. ehdot, joiden mukaan vakuutuksenottaja voi peruuttaa tai irtisanoa vakuutussopimuksen. – –

– –

(3) Mikäli vakuutuksenottajalle ei sopimuksen tekotavan vuoksi voida antaa kirjallisia tietoja ennen kuin vakuutuksenottaja hyväksyy sopimuksen, tiedonantovelvoite katsotaan täytetyksi, jos vakuutuksenottaja saa nämä tiedot viimeistään samaan aikaan vakuutuskirjan kanssa.

(4) 1 momentin 1 kohdan mukaiset tiedot on joka tapauksessa oltava vakuutustarjouksessa sekä vakuutuskirjassa ja kaikissa muissa vakuutusturvaa koskevissa asiakirjoissa. – –"

Pääasian oikeusriita ja ennakkoratkaisukysymys

11 kunsthaus muerz on Itävallan oikeuden mukaan perustettu yhtiö. Se teki vakuutuksenottajana 27.4.2005 henkivakuutussopimuksen Zürichin kanssa.

12 Tarjouslomakkeesta kunsthaus muerz sai tiedon, jonka mukaan sopimuksen peruuttaminen oli tehtävä kirjallisesti.

13 kunsthaus muerz ilmoitti 9.10.2017 peruuttavansa tämän sopimuksen. Tässä tarkoituksessa se katsoi, että kyseinen tieto oli virheellinen, koska siinä asetettiin tämän oikeuden käyttämiselle sellaisia muotovaatimuksia, joita sovellettavassa kansallisessa oikeudessa ei todellisuudessa edellytetä. Koska tällainen tieto ei siis ollut voinut käynnistää direktiivin 2002/83 35 artiklassa säädettyä harkinta-aikaa, tämä määräaika oli ajallisesti rajoittamaton.

14 Zürich hylkäsi tämän ilmoituksen sillä perusteella, ettei sillä ollut velvollisuutta tehdä kunsthaus muerzille ilmoitusta, jotta harkinta-aika alkaisi kulua. Tästä tiedottamisesta oli nimittäin säädetty vain sellaisen vakuutuksenottajan osalta, joka on kuluttaja, mutta ei vakuutuksenottajan, joka on elinkeinonharjoittaja, osalta.

15 kunsthaus muerz nosti tämän jälkeen Handelsgericht Wienissä (Wienin kauppatuomioistuin, Itävalta) kanteen, jossa se vaati maksettujen vakuutusmaksujen palauttamista sekä 4 prosentin vuotuisen laillisen koron maksamista.

16 Kyseinen tuomioistuin hylkäsi vaatimuksen 13.8.2018 antamallaan tuomiolla erityisesti sillä perusteella, että silloin, kun vakuutuksenottaja on elinkeinonharjoittaja, mahdollisesti virheelliset tiedot peruuttamisoikeudesta eivät voi johtaa ajallisesti rajoittamattomaan peruuttamisoikeuteen, koska tällainen rajoittamaton peruuttamisoikeus perustuu kuluttajansuojaa koskevaan lainsäädäntöön.

17 kunsthaus muerz valitti tästä päätöksestä ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen väittäen erityisesti, että unionin oikeudessa ei tehdä mitään nimenomaista eroa vakuutuksenottajien välillä sen mukaan, ovatko vakuutuksenottajat kuluttajia vai eivät, ja että näin ollen kaikille henkivakuutuksen ottajille pitäisi myöntää peruuttamisoikeus samoin edellytyksin.

18 Zürich sitä vastoin katsoo, että tässä tapauksessa vakuutuksenottajalle on asianmukaisesti ilmoitettu tämän peruuttamisoikeudesta ja että pelkkä viittaus kirjallisen muodon vaatimukseen – joka viime kädessä on myös vakuutuksenottajan edun mukainen ja palvelee oikeusvarmuuden periaatetta – ei tee annetuista tiedoista virheellisiä. Joka tapauksessa silloin, kun vakuutuksenottaja on elinkeinonharjoittaja, peruuttamisen määräaika päättyy täysin riippumatta siitä, annetaanko tällainen tieto. Unionin oikeudessa säädetyn peruuttamisoikeuden tarkoitus koskee nimittäin ainoastaan kuluttajansuojaa.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tältä osin epävarma 19.12.2013 annetusta tuomiosta Endress (C-209/12, EU:C:2013:864) tehtävien päätelmien ulottuvuudesta.

20 Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin on katsonut, että henkivakuutuksen ensivakuutusliikettä koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta, säännöksistä, joilla helpotetaan palvelujen tarjoamisen vapauden tehokasta käyttämistä, sekä direktiivin 79/267/ETY muuttamisesta 8.11.1990 annetun toisen neuvoston direktiivin 90/619/ETY (EYVL 1990, L 330, s. 50), sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 92/96/ETY, 15 artiklan 1 kohtaa on henkivakuutuksen ensivakuutusta koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta sekä direktiivien 79/267/ETY ja 90/619/ETY muuttamisesta 10.11.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/96/ETY (kolmas henkivakuutusdirektiivi) (EYVL 1992, L 360, s. 1) 31 artiklan – nämä säännökset on olennaisilta osin toistettu direktiivin 2002/83 35 ja 36 artiklassa – valossa tulkittava siten, että sen kanssa ristiriidassa on kansallinen säännös, jossa myönnetään vakuutuksenottajalle peruuttamisoikeus vain enintään yhden vuoden ajan ensimmäisen vakuutusmaksun maksamisesta, kun vakuutuksenottajalle ei ole ilmoitettu hänellä olevasta peruuttamisoikeudesta.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että unionin tuomioistuin on tähän ratkaisuun päätyäkseen tukeutunut muun muassa toisen direktiivin 90/619 johdanto-osan 23 perustelukappaleeseen, joka on toistettu olennaisilta osin direktiivin 2002/83 johdanto-osan 52 perustelukappaleessa, sekä oikeuskäytäntöön, joka koskee muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20.12.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/577/ETY (EYVL 1985, L 372, s. 31) mukaista kaikille kuluttajille kuuluvaa peruuttamisoikeutta, ja erityisesti 13.12.2001 annettuun tuomioon Heininger (C-481/99, EU:C:2001:684).

22 Unionin tuomioistuin on erityisesti ottanut huomioon sen seikan, että vakuutuksenottaja on vakuutuksenantajaan nähden sellaisessa heikommassa tilanteessa, joka vastaa kuluttajan tilannetta tehtäessä sopimus muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa. Tämä johtuu siitä, että vakuutussopimukset ovat oikeudellisesti monimutkaisia rahoitustuotteita, jotka voivat vaihdella huomattavasti niitä tarjoavan vakuutuksenantajan mukaan sekä merkitä huomattavaa ja mahdollisesti erittäin pitkäkestoista taloudellista sitoutumista.

23 Käsiteltävänä olevassa asiassa kunsthaus muerz ei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ole kuluttaja. On nimittäin niin, että siitä huolimatta, että unionin oikeudessa ei ole kuluttajan käsitteen yhtenäistä määritelmää, suurimmalle osalle kuluttajansuojaa koskevista toimista on kuitenkin yhteistä se, että kuluttaja on luonnollinen henkilö, joka ei toimi ammattimaisissa tai kaupallisissa vaan ainoastaan yksityisissä tarkoituksissa.

24 Tässä tilanteessa Oberlandesgericht Wien (Wienin osavaltion ylioikeus, Itävalta) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiiviä 2002/83 – ja erityisesti sen 35 ja 36 artiklaa – tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan peruuttamisoikeuden määräaika päättyy, riippumatta ennen sopimuksen tekemistä annettavista, peruuttamisoikeutta koskevista (oikeista) tiedoista, 30 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä (myös silloin), kun vakuutuksenottaja ei ole kuluttaja?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy kysymyksellään, onko direktiivin 2002/83 35 ja 36 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan myös silloin, kun vakuutuksenottaja ei ole kuluttaja, henkivakuutussopimuksen peruuttamisoikeuden käyttämiselle asetettu määräaika alkaa kulua päivästä, jona kyseinen sopimus on tehty, vaikka vakuutuksen peruuttamiseen käytettävissä olevaa aikaa ja peruuttamisoikeuden käyttämistä koskevissa vakuutusyrityksen vakuutuksenottajalle toimittamissa tiedoissa mainitaan muotovaatimuksia, joita kyseiseen sopimukseen sovellettavassa kansallisessa oikeudessa ei tosiasiallisesti edellytetä.

26 Aluksi on huomautettava, että unionin tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus täsmentää, että direktiivin 2002/83 35 ja 36 artiklaa on tulkittava siten, että määräaika henkivakuutussopimuksen peruuttamisoikeuden käyttämiselle alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona vakuutuksenottaja saa tiedon sopimuksen tekemisestä, vaikka vakuutusyrityksen tälle vakuutuksenottajalle toimittamassa tiedossa mainitaan muotovaatimuksia, joita ei todellisuudessa ole asetettu kyseiseen sopimukseen sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä tai tämän sopimuksen sopimusehdoissa, jos tällainen maininta ei epää vakuutuksenottajilta mahdollisuutta käyttää peruuttamisoikeuttaan edellytyksin, jotka ovat pääasiallisesti samat kuin ne, jotka olisivat vallinneet, jos tieto olisi ollut oikea. Kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on arvioida sellaisen kokonaisarvioinnin perusteella, jossa otetaan huomioon muun muassa kansallinen lainsäädännöllinen asiayhteys ja pääasian tosiseikat, onko vakuutuksenottajalle lähetetyssä tiedossa oleva virhe sellainen, että se epäsi häneltä tällaisen mahdollisuuden (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2019, Rust-Hackner ym., C-355/18–C-357/18 ja C-479/18, EU:C:2019:1123, 82 kohta).

27 Näin ollen esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi on selvitettävä, riippuuko direktiivin 35 ja 36 artiklan tällainen tulkinta siitä, onko vakuutuksenottaja kuluttaja.

28 Tästä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio 19.12.2013, Koushkaki, C-84/12, EU:C:2013:862, 34 kohta; tuomio 16.11.2016, Hemming ym., C-316/15, EU:C:2016:879, 27 kohta ja tuomio 25.1.2017, Vilkas, C-640/15, EU:C:2017:39, 30 kohta).

29 On kuitenkin todettava, ettei mainittujen 35 ja 36 artiklan eikä myöskään direktiivin 2002/83 johdanto-osan 45 perustelukappaleen, jossa ilmoitetaan direktiivin 35 artiklassa vahvistetusta peruuttamisoikeudesta, sanamuodossa tehdä eroa vakuutuksenottajien välillä sen mukaan, ovatko he kuluttajia vai eivät.

30 Seuraavaksi on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että kunsthaus muerzia ei voida luokitella kuluttajaksi, koska se on oikeushenkilö ja vain luonnolliset henkilöt voidaan luokitella kuluttajiksi. Ilman, että olisi tarpeen lausua kuluttajan käsitteen ulottuvuudesta unionin oikeudessa, esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi on riittävää korostaa, että joka tapauksessa direktiivin 2002/83 35 artiklan asiayhteydestä seuraa, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettu vakuutuksenottaja voi olla sekä luonnollinen henkilö että oikeushenkilö.

31 On nimittäin niin, että yhtäältä kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan g alakohdassa sitoumusjäsenvaltiolla tarkoitetaan ”jäsenvaltiota, jossa vakuutuksenottajalla on vakinainen asuinpaikka, tai jos vakuutuksenottaja on oikeushenkilö, jäsenvaltiota, jossa tällä on toimipaikka, johon sopimus liittyy”.

32 Toisaalta kyseisen direktiivin 32 artiklan 2 kohdan mukaan vain siinä tapauksessa, että vakuutuksenottaja on luonnollinen henkilö ja hänellä on vakinainen asuinpaikka muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, sopimuspuolet voivat valita jälkimmäisen jäsenvaltion lain.

33 Lisäksi mainitun direktiivin 35 artiklan 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus rajoittaa tätä suojaa ”silloin, kun vakuutuksenottaja ei asemansa tai niiden olosuhteiden vuoksi, joissa sopimus on tehty, tarvitse tätä erityistä suojaa”. Näin ollen direktiivissä säädetty suoja ulottuu välttämättä kaikkiin vakuutuksenottajien ryhmiin, paitsi jos jäsenvaltiot vetoavat tähän mahdollisuuteen esimerkiksi sulkemalla pois mainitun suojan vakuutuksenottajalta, joka on elinkeinonharjoittaja. Kyseisen 2 kohdan mukaan tällaisesta rajoituksesta olisi kuitenkin säädettävä sopimukseen sovellettavassa kansallisessa laissa, ja ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on nyt käsiteltävässä asiassa tarkastettava, onko Itävallan oikeudessa säädetty siitä.

34 Lopuksi on todettava, että tämä direktiivin 2002/83 35 ja 36 artiklan tulkinta saa tukea direktiivin tavoitteista, jotka esitetään muun muassa kyseisen direktiivin johdanto-osan toisessa ja viidennessä perustelukappaleessa, joiden mukaan direktiivin tarkoituksena on varmistaa kaikissa jäsenvaltioissa vakuutuksenottajille ja edunsaajille riittävä turva ja myötävaikuttaa siihen, että kaikki vakuutuksenottajat voivat kääntyä minkä tahansa vakuutuksenantajan puoleen, jonka kotipaikka on Euroopan unionissa.

35 Se, että vakuutetut erotellaan henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella ja erityisesti sen mukaan, ovatko vakuutuksenottajat kuluttajia vai eivät, olisi nimittäin mainittujen tavoitteiden vastaista, sillä tämä merkitsisi direktiivillä 2002/83 taatun suojan rajoittamista.

36 Toisin kuin Zürich väittää, direktiivin 2002/83 35 ja 36 artiklan mainittua tulkintaa ei voida kyseenalaistaa sillä, että kyseisen direktiivin johdanto-osan 52 perustelukappaleessa käytetään ilmaisua ”kuluttaja”. Mistään tässä perustelukappaleessa olevasta ei nimittäin voida päätellä, että tarve saada tietoa peruuttamisoikeudesta koskisi yksinomaan vakuutuksenottajaa, joka on kuluttaja.

37 Sama koskee unionin tuomioistuimen 19.12.2013 antamassa tuomiossa Endress (C-209/12, EU:C:2013:864) tekemiä viittauksia kuluttajiin sen toteamiseksi, että jos vakuutuksenottaja ei ole saanut mitään tietoa peruuttamisoikeuden olemassaolosta, tämän oikeuden käyttämiselle säädetty preklusiivinen määräaika ei voi alkaa kulua.

38 Unionin tuomioistuin on tähän johtopäätökseen päätyäkseen tosin yhtäältä tukeutunut direktiivin 90/619 johdanto-osan 23 perustelukappaleeseen, joka vastaa olennaisilta osin direktiivin 2002/83 johdanto-osan 52 perustelukappaletta, ja toisaalta soveltanut vakuutusalan säännöksiin 13.12.2001 annetussa tuomiossa Heininger (C-481/99, EU:C:2001:684), jonka kohteena on ennakkoratkaisupyyntö, joka koskee muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta annetun direktiivin 85/577 säännöksiä, esitettyjä näkökohtia (ks. myös vastaavasti tuomio 19.12.2019, Rust-Hackner ym., C-355/18–C-357/18 ja C-479/18, EU:C:2019:1123, 63 kohta).

39 On kuitenkin todettava, että kuten 19.12.2013 annetun tuomion Endress (C-209/12, EU:C:2013:864) 28 ja 29 kohdasta ilmenee, unionin tuomioistuimen viimeksi mainitussa tuomiossa tekemä vertailu vakuutuksenottajien ja kuluttajien välillä perustuu ainoastaan sellaisten seikkojen olemassaoloon, jotka ovat yhteisiä niiden sopimustilanteille, eli riskeihin, jotka liittyvät vakuutussopimuksen tekemiseen silloin, kun tiedot eivät ole unionin oikeudessa säädettyjen vaatimusten mukaisia, ja siihen, että vakuutuksenottaja on heikommassa asemassa kuin vakuutuksenantaja, kun otetaan huomioon yhtäältä se, että vakuutussopimukset ovat monimutkaisia rahoitustuotteita, ja toisaalta se, että nämä sopimukset merkitsevät huomattavia taloudellisia ja mahdollisesti erittäin pitkäkestoisia sitoumuksia. Ei voida katsoa, että nämä seikat eivät voisi olla olemassa sellaisten vakuutuksenottajien osalta, jotka eivät ole kuluttajia.

40 Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin otettava huomioon se, onko vakuutuksenottajalla tällainen asema vai ei, kun se arvioi – kuten tämän tuomion 26 kohdassa on huomautettu – kokonaisarvioinnin perusteella, jossa otetaan huomioon muun muassa kansallinen lainsäädännöllinen asiayhteys ja pääasian tosiseikat, onko vakuutuksenottajalle toimitetuissa tiedoissa oleva virhe vienyt vakuutuksenottajalta mahdollisuuden käyttää peruuttamisoikeuttaan samoin edellytyksin, jotka olisivat vallinneet, jos tiedot olisivat olleet oikeita.

41 Kaiken edellä esitetyn perusteella on esitettyyn kysymykseen vastattava, että direktiivin 2002/83 35 ja 36 artiklaa on tulkittava siten, että niitä sovelletaan myös vakuutuksenottajaan, joka ei ole kuluttaja, ja ne eivät ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan henkivakuutussopimuksen peruuttamisoikeuden käyttämiselle asetettu määräaika alkaa kulua päivästä, jona kyseinen sopimus on tehty, vaikka vakuutuksen peruuttamiseen käytettävissä olevaa aikaa ja peruuttamisoikeuden käyttämistä koskevissa vakuutusyrityksen vakuutuksenottajalle toimittamissa tiedoissa mainitaan muotovaatimuksia, joita kyseiseen sopimukseen sovellettavassa kansallisessa oikeudessa ei tosiasiallisesti edellytetä, sillä edellytyksellä, etteivät tällaiset tiedot epää vakuutuksenottajilta mahdollisuutta käyttää peruuttamisoikeuttaan edellytyksin, jotka ovat pääasiallisesti samat kuin ne, jotka olisivat vallinneet, jos tiedot olisivat olleet oikeita. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sellaisen kokonaisarvioinnin perusteella, jossa otetaan huomioon muun muassa kansallisen lainsäädännön asiayhteys ja pääasian tosiseikat, mukaan lukien se, onko vakuutuksenottaja kuluttaja, onko vakuutuksenottajalle annetuissa tiedoissa ollut virhe evännyt vakuutuksenottajalta tällaisen mahdollisuuden.

Oikeudenkäyntikulut

42 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Henkivakuutuksesta 5.11.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/83/EY 35 ja 36 artiklaa on tulkittava siten, että niitä sovelletaan myös vakuutuksenottajaan, joka ei ole kuluttaja, ja ne eivät ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan henkivakuutussopimuksen peruuttamisoikeuden käyttämiselle asetettu määräaika alkaa kulua päivästä, jona kyseinen sopimus on tehty, vaikka vakuutuksen peruuttamiseen käytettävissä olevaa aikaa ja peruuttamisoikeuden käyttämistä koskevissa vakuutusyrityksen vakuutuksenottajalle toimittamissa tiedoissa mainitaan muotovaatimuksia, joita kyseiseen sopimukseen sovellettavassa kansallisessa oikeudessa ei tosiasiallisesti edellytetä, sillä edellytyksellä, etteivät tällaiset tiedot epää vakuutuksenottajilta mahdollisuutta käyttää peruuttamisoikeuttaan edellytyksin, jotka ovat pääasiallisesti samat kuin ne, jotka olisivat

vallinneet, jos tiedot olisivat olleet oikeita. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sellaisen kokonaisarvioinnin perusteella, jossa otetaan huomioon muun muassa kansallinen lainsäädäntö ja pääasian tosiseikat, mukaan lukien se, onko vakuutuksenottaja kuluttaja, onko vakuutuksenottajalle annetuissa tiedoissa oleva virhe evännyt vakuutuksenottajalta tällaisen mahdollisuuden.

Allekirjoitukset